

Բանկերի գործարար շրջանառության սովորույթ՝ կապված ավանդների դիմաց վճարվող տոկոսների դիմաց վճարվող եկամտահարկի հետ

Համաձայն «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի (հոդված 14, 3-րդ կետ)՝ Հաշտարարը որոշում կայացնելիս հաշվի է առնում ոչ միայն ՀՀ օրենսդրության պահանջները, այլև գործարար վարքագծի և էթիկայի կանոնները, գործարար շրջանառության սովորույթները: Բանկերում գործող գործարար շրջանառության սովորույթ ճշտելու անհրաժեշտություն է առաջացել Հաշտարարի գրասենյակում ՀՀ-ում գործող բանկերից մեկի դեմ ուղղված պահանջը քննելու ժամանակ: Համաձայն ներկայացված պահանջի՝ Հաճախորդի և Բանկի միջև կնքվել է ժամկետային ավանդի պայմանագիր, որի համաձայն ավանդի գումարը կազմել է 2,000 ԱՄՆ դոլար՝ տարեկան 9% տոկոսադրույքով: Պայմանագրով սահմանվել է, որ ավանդի տոկոսների վճարումն իրականացվում է կապիտալիզացիայով, ինչը նշանակում է, որ ամսական կտրվածքով կուտակված տոկոսները հավելագրվում են ներդրված ավանդի վրա: Այնուհետև Հաճախորդն ավանդի գումարին ավելացրել է ևս 2,500 ԱՄՆ դոլար: Որոշ ժամանակ անց Հաճախորդը ժամկետից շուտ պահանջել է վերադարձնել ավանդի գումարը: Բանկը Հաճախորդին վերադարձրել է 4,490.77 ԱՄՆ դոլար՝ պատճառաբանելով, որ Բանկի կողմից կատարված հարկային գանձումները Հաճախորդին չեն վերադարձվում: Արդյունքում ստացվել է այնպես, որ Հաճախորդը Բանկից ստացել է ավելի պակաս գումար, քան ներդրված ավանդի գումարն էր: Բանկը պնդում էր, որ հարկային օրենսդրությամբ Բանկն իրավունք չունի իր կողմից վճարված եկամտահարկը հետ պահանջել, ուստի ավանդատուի կողմից՝ ավանդի գումարը ժամկետից շուտ պահանջելու դեպքում Բանկը կրում է վնասներ: Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ ՀՀ տարածքում գործող բանկերում գործարար շրջանառության սովորույթը բացահայտելու նպատակով Հաշտարարը խնդրել է ՀՀ-ում գործող բանկերին հնարավորության դեպքում ներկայացնել իրենց կարծիքը վերոնշյալ իրավիճակի վերաբերյալ և պարզաբանել, թե արդյոք վերոնշյալ իրավիճակում Բանկի գործողությունները հանդիսանում են իրավաչափ, և ինչպես կվարվեր իրենց բանկը նման իրավիճակում՝ հարկային մարմնի հետ խնդիրներից խուսափելու համար:

Հարցի կապակցությամբ Հաշտարարի գրասենյակը ստացել է ՀՀ-ում գործող 14 բանկերի կողմից տրված բացատրություններն ու պարզաբանումները, որոնց ուսումնասիրությունը հանգել են հետևյալին. Բանկերից մեկն արտահայտել է այն մտտեցումը, որ ավանդի գումարից պակաս չափով վերադարձն ավանդատուին ինքնին չի կարող դիտարկվել բանկային ավանդի պայմանագրով ստանձնած պար-տավորությունների խախտում, քանի որ պետական բյուջե վճարված հարկի չափով ավանդի գումարից պահումներ կատարելու բանկի իրավունքը նախատեսված է հենց բանկային ավանդի պայմանագրով, ուստի տվյալ պարագայում բանկի գործողությունները իրավաչափ են: Անդրադառնալով այն հարցին, թե ինչպես պետք է նման դեպքերում պաշտպանվեն ավանդատուի շահերը՝ բանկը նշել է, որ խնդրի լուծումը հնարավոր է թվում «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի իրավակարգավորումների շրջանակներում, որը հնարավորություն է տալիս հարկ վճարողի դիմումի հիման վրա վերադարձնել գերավճարը: Մյուս տասներեք բանկերի դիրքորոշումները հանգել են հետևյալին. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 902-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ բանկային ավանդի (դեպոզիտի) պայմանագրով մի կողմը (բանկը), ընդունելով մյուս կողմից (ավանդատուից) ստացված կամ վերջինիս համար ստացված դրամական գումարը (ավանդը), պարտավորվում է ավանդատուին վերադարձնել ավանդի գումարը և պայմանագրով նախատեսված պայմաններով ու պարզ է դառնում, որ ավանդի պայմանագիրը լուծելիս ավանդատուին պետք է վերադարձվի առնվազն ներդրված ավանդի գումարը և հասանելիք տոկոսները ու ոչ մի պարագայում ավանդատուին չի կարող վերադարձվել ավելի պակաս գումար, քան այն գումարը, որը ներդրվել է ավանդատուի կողմից: Բանկում ներդրված ավանդն ավանդատուի պահանջով վաղաժամկետ վերադարձնելու դեպքում ենթակա է պահման պայմանագրով ցպահանջ ավանդի համար հաշվարկված տոկոսների եկամտահարկը, որից հետո մնացորդ ավանդի և հաշվարկված ցպահանջ տոկոսների գումարը ենթակա է վճարման ավանդատուին: Հաճախորդի կողմից ավանդի գումարի վաղաժամկետ վերադարձի պահանջի հետևանքով Բանկի կողմից բյուջե եկամտահարկի սահմանված չափից ավել կատարված փոխանցումները որևէ կերպ չեն անդրադառնում Հաճախորդին վճարվելիք փաստացի տոկոսա-գումարների վրա: Բանկերի մի մասը, անդրադառնալով Բանկի կողմից բյուջե եկամտահարկի սահմանված չափից ավել կատարված փոխանցումներին, նշել են, որ եկամտահարկի վերահաշվարկն իրականացվում է համաձայն «Եկամտային հարկի մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածի 3-րդ կետի,

որը սահմանում է. (...) հարկերի սահմանված չափից ավելի պահված (գանձված) գումարները հաշվանցվում են առաջիկա պահումների հաշվին կամ վերադարձվում են այդ մասին հայտնի դառնալու օրվանից հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում՝ սահմանված չափից ավելի գանձման օրվան հաջորդող երեք օրացուցային տարվա համար: Այսպիսով, Բանկային պրակտիկան վերոնրջյալ հարցում, ընդհանուր առմամբ, միասնական է և հանգում է հետևյալին. բանկում ներդրված ավանդն ավանդատուի պահանջով վաղաժամկետ վերադարձնելու դեպքում ենթակա է պահման պայմանագրով ցպահանջ ավանդի համար հաշվարկված տոկոսների եկամտահարկը, որից հետո մնացորդ ավանդի գումարն ամբողջությամբ և հաշվարկված ու ավանդատուին փաստացի վճարված ցպահանջ տոկոսների գումարը՝ եկամտահարկը նվազեցված, ենթակա է վճարման ավանդատուին: